

Tuulimylly Haminan Saviniemessä 1918 -1923

Haminan Lehti 30.7.1918:

Haminan rahatoimikamarin kokouksessa heinäk. 26 pnä käsiteltiin m.m. seuraavat asiat: "Harjun maanviljelyskoulun johtajan Artur Granströmin anomuksen johdosta saada tuulimyllylaitosta varten Saviniemen lastauspaikalta kahden puolen rautatieraidetta ja rantaan asti 11,232 neliömetrin suuruinen maa-ala arennille, päätettiin ehdottaa arentiajaksi 25 vuotta ja vuotuiseksi arentimaksuksi 300 mk."

Haminan kaupunginvaltuusto kokouksessaan 30.7. hyväksyi rahatoimikamarin ehdotuksen ja vuokrasi tuulimyllyä varten tontin Saviniemestä.

Rakentajaksi ja suunnittelijaksi palkattiin Oskar Friman. Rakennustoiminta alkoikin vilkkaasti ja pitkin syksyä Savilahden rannalle kohosi komea kolmikerroksinen, kahdeksansiipinen tuulimylly. Myllyn paikka oli hyvin suunniteltu, se oli laiturialueella, sinne oli rautatieyhteys ja maantie, joka tuli lännestä kaupunkiin. Lisäksi se oli melko korkealla mäellä, johon varsinkin mereltä tuleva tuuli sattui hyvin.

Niinpä tammikuun 4. 1919 Maaseutu lehdessä oli ilmoitus, jossa O. Friman ilmoitti "vastaanottavansa viljaa jauhettavaksi, ulkomaalla oppineen ammattimyllyn hoidettavassa ensiluokkaisilla kivillä varustetussa ajanmukaisessa tuulimyllyssä. Palkkiota vastaan, joka, kun polttoaineita ei käytetä, tulee olemaan suhteellisen alhainen. Myllylle on lähdeittävä tuulisella säällä." Samansisältöinen ilmoitus oli Haminan Lehdessä 9.1.1919.

1.2.1919 Maaseutu lehdessä oli uusi ilmoitus: "Haminan Tuulimyllyn kauran kuorimakone on valmis. Kelvollisia ryyniä sekä jauhoja tekee tunnetulla taidolla Osk. Friman."

Mylly siis valmistui keväällä ja ilmeni, ettei Oskar Frimanilla ollut aikomustakaan jäädä mylläriksi Saviniemeen. Frimanhan oli toiminut myllärinä omassa myllyssään Klamilassa vuodesta 1907 vuoteen 1914, jolloin hän myi myllynsä. Edellisenä vuonna hän oli sairastunut keuhkokatariin ja ollut Viipurissa hoidettavana pari kuukautta. Siksi hän ei halunnut enää toimia myllärinä, vaan hän rakenteli mylly- ja sahalaiteksia eri puolille eteläistä Suomea. Erikoisesti häntä kiinnostivat vesi- ja höyryvoimalla toimivat laitokset. Myöskin polttomoottorit olivat hänelle tuttuja voimakoneina.

Siispä Tuulimyllyn omistaja Arthur Granström laittoi myllylaitoksen myyntiin.

Maaseudussa oli ilmoitus huutokaupasta 13.5.1919: Omistajan poismuuton tähden perjantaina 16.p. klo 10 a.p. itse paikalla käteismaksulla myydään juuri valmistuva suuri teräsakselinen, voimakas (n. 60 hv.) 3 kerroksinen tuulimylly, josta voi lisämoottori- ja erikoiskoneilla kehittää kannattavan kauppa tai osuusmyllyn ja puuhihnatehtaan. Myllyssä on 2 kiviparia, hyv. kauraryynilaitos, elevaattori, hissi, tasauspyörä, mainioita puisia konehihnoja, keskeneräinen pärehöylä, hihnanvalmistuskoneet ja työaineet, tupa ja ulkokuonerak. työ- ja huonekaluja.

Lähemmin M.L. Jauhaja H:ki, Antink. 28 A ja Karl Söderströmin huutokauppakamari, Hamina

Samassa ilmoituksessa myytäväksi tarjottiin myöskin O. Frimanin patentti puisten konehihnojen valmistusta varten. Friman oli saanut keksimälleen konehihnalle maailmanlaajuisen patentin 25.10.1917.

Tuulimylly ei mennyt kaupaksi ja patenttikin jäi myymättä. Oskar Friman sen sijaa lähti Miehikkälän Savanjärvelle rakentamaan vesivoimalla toimivaa suurta

sahalaitosta ja myllyä Jaffet Pääskyselle. Frimanin koko perhe muutti Miehikkälään Saviniemestä, jossa he olivat asuneet vuoden Fanny Gustafssonin vuokralaisina.

Tuulimyllylle oli löytynyt uusi mylläri ja elokuun alussa oli ilmoitus Maaseudussa, että "Tuulimylly Haminassa alkaa taas käyntinsä ensi maanantaina, elok. 4 pnä." Ei tainnut olla paljon tuulisia ilmoja, eikä ilmeisesti kunnollista mylläriäkään, joka olisi osannut niinkin vaativaa laitosta käyttää. Talvi meni siinä ilmeisesti huonolla menestyksellä, koska keväällä

oli taasen huutokauppailmoitus Maaseudussa 29.5.1920: "Tuulimylly myydään huutokaupalla Haminassa, Saviniemessä, lauantaina 5 p:nä kesäk. Klo 10 a.p. Ensin erikseen uudet myllynkoneet, elevaattori, pärehöylä, sirkkelisaha sekä puuremmipatentti N:o 6814 ja rakennukset; sen jälkeen kaikki yhdessä huudossa. Karl Söderströmin huutokauppakamari."

Haminan lehdessä oli sama ilmoitus 3.6.1920

Ei ollut ilmeisesti sellaista ostajaa, joka olisi alkanut myllynhoitajaksi, koska tuulimyllyn omistaja Granström myi kyseisen myllyn sitten myöhemmin sen rakentajalle Oskar Frimanille, joka perheineen asui kesän 1923 siinä tuulimyllyssä ja purki sitten koko laitoksen. Myllynkoneet menivät myyntiin asennettaviksi toisiin myllyihin.

Tuulimylly oli rakenteeltaan sellainen, että koko mylly käännettiin tuulta vastaan. Laitos oli laakeroitu keskinavasta ja rakennus käännettiin ympyränmuotoisen kiskon varassa. Myllylle tullessa täytyi katsoa, mihin suuntaan oli ovi, josta viljat vietiin sisään. Suvussa kulkeneen tiedon mukaan myllyn pystyi kääntämään jopa mylläri yksin. Friman rakensi kolmikerroksiseen rakennukseen tasapainohissin, jolla myllärin oli helppo ja nopea siirtyä kerroksesta toiseen. Taisi olla ensimmäinen henkilöhissi Haminassa. Pari vuosikymmentä sitten oli sähkölaitoksen rannalla olevalla kalliolla rataakiskoja, jotka olivat olleet tuulimyllyn perustusta. Nykyisin ei ole paljon jäljellä edes siitä kalliosta. Siihen on louhittu uuden hoivakodin perustukset. Kalliota näkyy vielä vähän parkkipaikan puolella seinän vieressä.

Lyhyen aikaa oli tämä viimeinen tuulimylly Saviniemen Tuulimyllynmäellä. Varmaan montakin tuulimyllyä on Saviniemessä toiminut, koskapa "Tuulimyllynmäki" on esiintynyt erilaisissa kartoissa vuosisatojen ajan. Nyt taas maisemiin rakennellaan tuulivoimaa käyttäviä torneja, jotka ovat sähköenergiaa tuottamassa, eikä paikallisina suorina voimantuottajina myllynkoneille, sahoille, pärehöylille ja veden pumppaukseen. Ihminen on luonnonvoimia käyttänyt apunaan elämää helpottamassa.

Paavo Jalo,

kirjoittaja on myllymestari Oskar Frimanin sisaren Alfhildin pojanpoika.
Kuvassa myllymestari Oskar Friman